

Sunak'tan Beklentiler ve Tuzaklar

Prof. Dr. Sema Kalaycıođlu

Artık Birleşik Krallık (BK) da yeni bir başbakan var. Johnson hükümetinde Maliye bakanı (Chancellor of the Exchequer) olarak görev yaparken âni istifası ile hükümeti düşüren Rishi Sunak bu defa hem ülkenin iki yüz yıl sonra en genç ve ilk beyaz olmayan, hem de yeni Kral 3. Charles tarafından ilk defa onaylanan başbakan olarak tarihe geçti. Onun başbakan olmasından dolayı kendisi, ailesi, atalarının kökeni olan Hindistan gururlu. Dün Hindistan'da birçok gazetenin, yetmiş beş yıl önce **“üzerinde güneş batmayan imparatorluktan bağımsızlığını kazanan Hindistan, şimdi BK üzerinde güneş gibi parlamaya başladı. Bu bir tarihî döngü”** diye yazdığını duyduk. Bu arada ileri gelenleri en büyük övünme payını Muhafazakâr Parti'ye çıkarıyor. **“Partimiz şimdiye kadar üç kadın, bir de beyaz olmayan bir göçmen çocuğunu başbakan yaptı. Şimdi söyleyin kim en ilerici ve en modern?”** diye soruyorlar. Evet, muhafazakârlığı ile bilinen bir toplum için Rishi Sunak'ın başbakan olması fevkalade önemli. Ama bunda toplumsal değişim ve Muhafazakâr Parti'deki hoşgörü kadar bir genç göçmen çocuğunun eriştiği liyakat düzeyi önemli. Galiba sihirli sözcükler *iyi yetiştirilmek, yetişmek, çok çalışmak* ve bunlarla birlikte gelen özgüven.

Rishi

Aslında Rishi Sunak BK tarihinin en genç başbakanı değil. William Pitt “The Younger” (genç) 1783'de başbakan olduğunda sadece yirmi dört yaşındaymış. Üstelik ihtilal sonrasında 1793 den itibaren Fransa ile savaşımaya başlamış. On beş yıl süren Napolyon Savaşları'nın kaderini 1805 yılında Trafalgar Muharebesi'nde Fransız ve İspanyol donanmalarını yenerek elde ettiği zaferle değiştirmiş. Ününü sadece savaş kazanan değil aynı zamanda yeni bir mali araç olarak, gelir vergisini BK'ın ekonomi politikası gündemine sokan başbakan olarak perçinlemiş. Şimdi Gladstone ve Churchill gibi çok yaşlı başbakanlar da gören BK, yine genç bir başbakanın dağ gibi büyüyen ekonomik ve politik sorunlara çare bulmasını umuyor.

Rishi adının Sanskritçe'deki anlamı başarılı ve aydın. Hinduizm'de yetenekli, üstün gerçek ve ebedî bilgiye sahip olan bilge kişilere *Rishi* dendiğini öğreniyorum. Ona bu adı veren ailesi, sorumluluğunu da yerine getirmiş. O da bu ad altında ezilmemiş ve gereğini yerine getirmiş. İyi okullarda okumuş. Okuduğunu öğrenmiş ve liyakati ile önce özel sektörde sonra siyasette yükselmiş.

11'den 10'a Çıkmanın Gururu

Bu sayısal iniş BK'da bakanlık konutlarının numarasına göre bir yükseliş. Rishi Sunak'ın sonunda maliye bakanlığı konutundan başbakanlık konutuna geçişi de böyle oldu. Ama Sunak 2015 yılından bu yana yıldızı parlayan bir politikacı. İlk olarak BK Parlamentosuna 2015 de Richmond'dan giren Sunak 2019 ve 2020 arasında Hazine bakanlığı sekreteri ve 2020-2022 arasında ise Maliye bakanı olduğunda belki her renk, her cins ve kapristen oluşan hükümetlerde fazla dikkat çekmemiş olabilir. Ama Brexit sürecinde, sürecin ekonomik ve mali sonuçları üzerinde en çok hesap yapan ve kaybolan imkânlar yerine yenilerini yaratmaya, harcamaları denkleştirmeye çabalayan bakanlardan biri olduğuna eminim. Bu da onun deneyim karnesinde yazılıdır.

Şimdi son küresel çalkantıda BK'nın ekonomik karnesi birçok ülkeye göre daha iyi. Son değerlere göre ikinci çeyrekte yüzde 4,4 büyüyen BK'ın 2022'yi yüzde 4,4 büyümeye kapaması bekleniyor. Ama tüketici

fiyatları almış yürümüş durumda. En son verile enflasyon yüzde 10. 1. Yılsonunu yüzde 8,4 ile kaparlarsa ne âlâ! Ama işsizlik oranının yüzde 3,5 olması, yeni başbakan için iyi bir tutamak. Bu BK'ın hâlâ iş yaratma kapasitesinde bir ekonomi olduğunu gösteriyor. Hâlâ dışarıdan iş gücü talep etmesi de nice genç **"Sunak"** için gelecek umudu.

Çifte Açığa Çare Bulmak Zorunda

Eş anlı olan iki açık, cari işlemler ve bütçe açığı iki kademeli tuzak gibi Sunak'ın önünde. Biri yüzde 6,2, diğeri yüzde 6,9. İngiliz Poundu'nun son bir yıl içinde yaklaşık yüzde yirmi oranında değer kaybetmesi cari açığı azaltmaya yetmedi. Bakalım bu konuda ne yapılacak! Uygar tüm ülkelerde olduğu gibi BK'da da İngiltere Merkez Bankası'nın işine Sunak karışmayacak. Zaten Maliye bakanı olarak da karışmıyordu. Faiz oranları BK'da şimdi yüzde 4,1. Ama bu, hızla yükselebilir ve tabii BK dünyadan sermaye çeker. Hüner ekonomiyi durgunluğa sokmadan enflasyonu gemlemek ve çifte açığın tuzağını küçültmek. Bu Sunak için bir çıkış olabilir. Ama yetmeyecektir. Maliye bakanı koltuğu şimdilik sağlam görünen Jeremy Hunt, vergi indirimlerini durdurarak, bütçe açığı ile ilgili ilk önlemi zaten aldı sayılır. Ama yeni vergiler yolda olabilir ki, açık makul değerlere inilebilir. Harcama azaltılması tabii bir çare. Ama sağlık, sosyal yardım ve eğitimden kısılmasına Sunak hükûmeti temkinle bakacaktır. BK'ın enerji tasarrufunu hâlâ en iyi yapabilecek bir ülke olması önemli. Az kullanıp AB'ye satarlarsa, bu Brüksel ile araları da düzeltmeye yardımcı olur.

Ve Sunak'ın Önündeki İki Tuzak

Biliyorsunuz Türkçe'de Sunak, mabetlerde üzerinde kurban kesilen, tütsü ve dilek mumu yakılan, adak adanan ve önünde dînî tören yapılan, zemine paralel taş anlamına gelir. Sunak ise Hindu mitolojisinde bir Aziz'miş. Şimdi **"ismi ile müsemma"** yani çok başarılı ve aydın Rishi Sunak'tan bir Aziz'den beklenen olağanüstü güç beklenmiyor. Ama âdeta bir yıldırım gibi sorunların üzerine gitmesi beklendiği kesin. Ekonomik sorunlar bir yana, Kuzey İrlanda, ivedilik gerektiren bir konu olarak Sunak'ın önünde. Bu konuda AB ile BK arasındaki düğümü çözmeli. Kutsal Cuma (Good Friday) anlaşmasını bozup, din-mezhep savaşlarını tetiklemeyecek bir çözüm bulunmalı. Öte yandan hem Muhafazakâr Parti ve Parlamento, hem de ülkesi için birleştirici rol oynayacağını iddia eden Sunak'ın, Kraliçe'nin daha henüz kabrinde kemikleri soğumadan İskoçya'nın yeni bir bağımsızlık referandumuna gitme girişimine nasıl bakacağı dünyanın merak konusu olmalı. Kökleri yetmiş beş yıl önce İngiliz İmparatorluğu'ndan bağımsızlık kazanmış bir ülkeden gelen Sunak, şimdi bir bağımsızlık hareketine destek verir mi? Bunun için bence Sunak, hemen bir Sunak önünde mum yakmalı ve dilek dilemeli. Çünkü genç bilgeliği kendi başına bu soruyu cevaplamaya yeterli olmayabilir. Ama İskoç bağımsızlığı da Sunak için bir tuzak olmamalı.